

XARİCDƏKİ TAM ŞTATLI İŞİNDƏN İMTİNA EDİB QARABAĞ UNIVERSİTETİNƏ YOLLANAN AZƏRBAYCANLI

“SÜNNİİNTELEKTDƏN QACAĞIŞ YOXDUR”

SÖHBƏTLƏŞDİ

AYGÜN ƏZİZ
aygunaziz@kaspi.az

“ƏTRAFIMDA OLANLAR HƏMİŞƏ YÜKSƏK QIYMƏT ALIRDI”

● **Orxan bəy, karyera yolunda ilk çətinliklə ibtidai sinifdə qarşılaşıb, sizə qarşı olan ağır bullinqlə uşaq yaşınızda mübarizə aparmısınız. Bullinqlərinizi gücləndirdiyini düşünürsünüz?**

● Uşaqlıqda ağır dərəcədə kələmə problemim var idi. Həyəcanlandıqda nitqimdə ciddi çətinliklər yaranırdı. Bu səbəbdən, mən inklüziv təhsil aldım və həm məktəbdə, həm də həyatımda yaşadığım bullinqləri ilə mübarizə aparmaq məcburiyyətində qaldım. Ailəmin güclü dəstəyi ilə bu çətinlikləri aşmağı bacardım və bu, məni gücləndirdi. Yadımdadır, orta məktəbdə keçirilən sürətli oxuma yarışmasında iştirak etdim. Yarışda bir dəqiqə ərzində kim daha çox söz oxuyursa, qalib olurdu. Növbə mənə çatanda daha çox söz oxuyaraq qalib göldüm. Amma sinif yoldaşlarım mənə qəhqəhə ilə güldülər. Səbəbini anlamadım, müəllim oxu kitabımı sinifə göstərəndə gördüm ki, kitabı tərs oxumuşam. Mətni o qədər yaxşı əzbətləmişdim ki, kitabın tərs olduğunu fərqləndirməmişdim. Bu hadisədən sonra fərqli öyrənmə metodlarını tətbiq etməyə başladım. Nəticədə, beşinci sinifdə Ümmümilli Lider Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunan qıraat yarışmasında şəhər üzrə birinci yer tutdum və ondan sonra da müxtəlif olimpiada və yarışlarda qalib oldum.

İnklüziv təhsillə bağlı şagirdlərə və valideynlərə hər zaman deyirəm ki, problemi düzgün müəyyənləşdirib, onun üzərinə getmək lazımdır. Şagird çətin vəziyyətdədirsə, problemi həll etmək üçün özünə uyğun yolu tapmalıdır. Əgər bunu edə bilsən, onun qarşısında heç bir maneə dayanma bilməz.

● **Əslində, özünüzlə mübarizəniz ilk ali təhsil zamanı da davam edib. Sizi sinif otağında çox vaxt tələbə deyil, ikinci müəllim edən də kəşf etdiyiniz həll yolu olub?**

● Bəli, Azərbaycan Dillər Universitetində oxuyarkən qrupda 44 qız və yeganə oğlan tələbə idim. O dövrdə sinfin arxa partasında oturur, çox vaxt heç kimlə danışmırdım və daim müşahidə edirdim. Bu müddət ərzində “bir insan necə daha yaxşı öyrənməyi bilər?” sualına cavab axtarırdım. Öz üzərində fərqli öyrənmə strategiyalarını tətbiq edir və müəllimlərdən

yalnız ingilis dilində danışıqlarını xahiş edirdim. Bu prosesə qrup yoldaşlarımı da cəlb etməyə çalışırdım. Təhsilin son illərinə yaxın mən artıq ingilis dilində öz qrup yoldaşlarıma və hətta müəllimlərə dərs verməyə başladım. Həmin dövrdə digər universitetlərdən də hazırlığa gələn müəllimlərə dərs keçirdim. Ətrafımdakı tələbələr və dostlarım həmişə yüksək qiymətlər alırdılar. Müəllimlərim də tez-tez zarafatla deyirdilər ki, otaqda iki müəllim var.

● **Seçilməyi necə bacarırdınız?**

● Məncə, uğurlar təkə bir sahəyə fokuslanmaqla əldə edilmişdir. Həm sosial, həm də akademik həyatda uğur qazanmaq üçün insanın müxtəlif maraqları və bacarıqları sahib olması vacibdir. Məsələn, riyaziyyatda güclü olan bir şagird yalnız riyaziyyata deyil, fərqli sahələrdə də maraqlıdır. Bu cür fərqliliklər insanın daha geniş düşünməsinə və inkişaf etməsinə kömək edir. Mən özümü tanıyırdım, maraqlarımı və güclü tərəflərimi kəşf edirdim. Fərqli sahələrdə özümü inkişaf etdirməyə imkan verirdi. Nəticədə, təhsil aldığım xarici universitetlərdə də seçildim və professorlarla debatlar apararaq, öz bilik və bacarıqlarımı inkişaf etdirməyə davam edirdim. Bu, mənim genetikam və yetişdirmə şəraitimlə əlaqədardır. Həm ana, həm də ata tərəfindən elm sahəsində tanınmış və mötəbər insanlar var. Uşaqlıqda yay tətilində onlarla görüşür, alimlərin apardığı diskussiyaları dinləyərək böyüyürdüm. Nənəm və babam hər ikisi müəllim idilər və yetişməyimdə onların rolu böyükdü. Onlar mənə dağa aparar, bitkiləri, təbiəti göstərərək öyrətdilər. Yay tətilində bədii ədəbiyyat oxuyurdum, nənəmin hekayələrini dinləyirdim. Mənim üçün öyrətmək sadəcə məsuliyyət deyil, həm də daxildən gələn tələbatdır.

● **GƏLƏCƏYİN TƏHSİL ÜÇBUCUĞU**

● **Bəs, xaricdə maraqla qarşılanan “Təhsildə sünni intellekt platforması” layihənin hansı zərurətdən yarandı?**

● Macarıstanda təhsildə texnologiyalar və sünni intellekt mövzularında mühazirələr deyirdim. Həmişə düşünürdüm ki, təhsildə çox şey dəyişə bilər, müəllimin rolu və sinif otağının funksiyası dəyişir.

“Dünyanı gəzərək müxtəlif təhsil metodlarını öyrənib ölkəmdə tətbiq etmək mənim həmişəki arzumdur. İndi bunu Qarabağda həyata keçirə bilmək əvəzolunmaz hissdır.”

Bu gün sünni intellektin kifayət qədər geniş imkanları var. Müəllim artıq bilgi daşıyıcısı rolundan istefa etməli və yaxşı moderator olmalıdır. Bilgi öyrənmə mühitində kəşf edilərək qazanılarda uzunmüddətli və maraqlı olur. Şagirdlər, tələbələr ilk olaraq müəllimlərdən dərs keçirdim. Ətrafımdakı digər universitetlərdən də hazırlığa gələn müəllimlərə dərs keçirdim. Ətrafımdakı tələbələr və dostlarım həmişə yüksək qiymətlər alırdılar. Müəllimlərim də tez-tez zarafatla deyirdilər ki, otaqda iki müəllim var.

● **Hazırda “Sünni intellekt və onun təhsildə istifadəsi” üzrə tədqiqat işləri aparmısınız. Sünni intellekt təhsildə dönüş yarada bilərmi?**

● Bu, tamamilə yeni bir sahədir. Mənim əsas mövzumd da sünni intellektin tələbələrə problem həll etmə və kreativlik

qabiliyyətlərini inkişaf etdirməsi ilə bağlıdır. Biz kifayət qədər yeni və maraqlı təcrübələr həyata keçiririk. Məsələn, sünni intellektə ömrü bitmiş ki, spesifik bir personajı canlandırırıq. Bu yolla tələbə Albert Eynşteynlə fizika dərsi keçə və ya Mariya Kiri ilə kimya mövzusunda söhbət edə bilər. Məsələn, yeddinci sinif materialında Mariya Kürinin kəşfləri ilə bağlı bir mövzu var. Biz bu mövzunun tələbəyə lazım olan hissəsini götürüb sünni intellektə “yedirdirik”. Sonra isə ona şagirdlə hansı tərzdə danışmalı olduğunu izah edirik. Mariya Kiri dərsi izah edir, şagirdin səhvlərini düzəldir və ona suallar verir. Müşahidələri göstərir ki, əvvəlcə yalnız 15 dəqiqəlik öyrənmə müddəti olan tələbə, sünni intellektlə danışaraq bu müddəti iki saata qədər uzadı və bu zaman ərzində mövzunu tam mənimsəyir.

Başqa bir nümunə kimi, məktəblərdə şagirdlərin qarşısına belə bir vəzifə qoyuruq: Paraqvyaya səfər edən şagird oradakı mağazaya gedib, bir suvenir almaldır. Mağaza sahibinə (bu rolu sünni intellekt oynayıb) isə deyirik ki, suvenir 50 avrodan aşağı satmasın. Bu tapşırığı yerinə yetirən şagirdlər kreativlik, analitik düşüncə qabiliyyətlərini artırır və dillərini inkişaf etdirirlər. Belə imkanları təhsil sahəsində tətbiq edə biləcəyimiz başqa bir texnologiya mövcud deyil. Sünni intellektdən qaçış yoxdur. Ya da digər ölkələrdən geri qalacağıq. Gələcəyinin təhsili yeniliklərlə bərgə formalaşacaq.

● **MÜƏLLİMİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ DƏYİŞMƏK**

● **Sizcə, bu metodla “tənbəl şagird”, yaxud “tənbəl tələbə” erası bitə bilərmi?**

● Mən inanıram ki, tənbəl şagird və ya tələbə anlayışı çox vaxt yanlış interpretasiya olunur. Əslində, hər bir insanın maraqlı göstərdiyi və potensial inkişaf edə biləcəyi bir sahə var. Əsas problem bu maraqlı aşkarlamaq və onu doğru şəkildə yönləndirməkdir. Bu, müəllimin və təhsil mühitinin vəzifəsidir. Hər bir şagirdin və tələbənin öyrənmə üslubu və maraqları fərqlidir. Əgər şagirdin maraqları düzgün tanınmasa və müvafiq alətlər və metodlar təklif edilməzsə, o, tənbəl görünə bilər. Biz sünni intellektə istifadə

edərək, şagirdlərin maraqlarını daha yaxşı aşkar etmək və onlara uyğun fərdi öyrənmə yolları təklif etməyə çalışırıq. Belə yanaşma ilə “tənbəl” deyilən şagirdlər də özələrinə uyğun sahələrdə daha aktiv və motivasiyalı ola bilərlər. Sünni intellekt, şagirdin maraqlı göstərdiyi mövzuları tapmağa və onun üçün ən uyğun tədris üsullarını təqdim etməyə kömək edə bilər. Bununla da hər bir şagirdin öyrənmə potensialını tam olaraq istifadə etməsi mümkündür.

● **“Müəllim artıq bilgi daşıyıcısı olmamalıdır” deyirsiniz. Sizcə, sünni intellekt müəllimlik peşəsini də risk altına qoya bilərmi?**

● Xeyr, mən inanıram ki, müəllimlik peşəsi heç vaxt ölməyəcək. Uşaqların inkişafı, onların müşahidəsi və yönləndirilməsi üçün həmişə bir insana ehtiyac olacaq. Amma bu peşənin xüsusiyyətlərinin dəyişməsi qaçılmazdır. Müəllimlərin rolu artıq sadəcə bilgi daşıyıcısı olmaqdan ibarət deyil, onlar daha çox tələbələrə öyrənmə prosesini yönləndirən, onları motivasiya edən və fərdi ehtiyaclarına cavab verən bələdçilər olmalıdırlar. Sınıfta 20 uşaq varsa, hər birinə uyğun fərdi yanaşma tətbiq etmək lazımdır. Müəllimlər bu dəyişikliklərə uyğunlaşmalı, öyrənmə mühitində daha elastik və çevik olmalıdırlar. Bundan əlavə, müəllimlər müasir texnologiyalara və sosial mediaya da adaptasiya olmalıdırlar. Sosial şəbəkələrdə aktivlik, müasir tendensiyalara əlaqə qurmaq, müəllimlərin tələbələrə əlaqəsini gücləndirə bilər. Bu, tədris prosesini daha maraqlı və interaktiv edə bilər. Lakin sosial media müəllimlərin əsas komponenti deyil, sadəcə bir vasitədir. Tədris və tərbiyə işində əsas olan, şagirdlərlə düzgün ünsiyyət qurmaq və onların potensialını inkişaf etdirməkdir.

Fotolar: Səbinə Şəbiyeva / Global Media Group

“BURADA ELƏ BİR KONTİNGENT YARADIBLAR Kİ...”

● **Macarıstan, Litva, İtaliya və Almaniya kimi ölkələrin təhsil müəssisələrindən sonra CV-nizə Qarabağ Universiteti də əlavə olundu.**

● Bu hissənin tərif yoxdur.

Çox sevincli və qürurluyam. Burada elə bir akademik mühit yaradıblar ki, xaricdəki tələbələr, hətta daha yaxşı bir atmosfer görürəm. Biz hər gün professorlarla,

kafedra müdirləri ilə elmi müzakirələr aparırıq. Bu müzakirələrdə xarici təcrübələrimdən istifadə edirəm, fərq yalnız odadır ki, bu dəfə müzakirələr ana dilimizdədir. Dünyam gəzərək müxtəlif təhsil metodlarını öyrənib ölkəmdə tətbiq etmək mənim həmişəki arzumdur. İndi bunu Qarabağda həyata keçirə bilmək əvəzolunmaz hissdır.

Çox güclü layihədir, mühüm təşəbbüs idarəçilər və müəllim heyəti var. Öyrəndiyim bütün metodları

tələbələrə bölüşmək üçün çox həyəcanlıyam. Əminəm ki, Qarabağ Universitetindən məzun olan tələbələr, xaricə təhsil üçün üz tutduqda, burada qazandıqları təcrübələrdən məmnun qalacaqlar və “mən bu metodları, hətta daha yaxşısını Qarabağda görmüşəm” deyəcəklər. Yeddi illik xaricdə təhsil turum məni ən azı 70-80 professorla qarşılaşdırıb və onların dərslərini müşahidə etmişəm. Bu təcrübələri öz ölkəmdə tətbiq etmək şansı məni çox sevindirir. Həmçinin, rektorumuzun vurğuladığı kimi, Qarabağ Universitetində sünni intellekt laboratoriyası yaradılacaq. Ümid edirəm ki, orada tələbələrə daim ünsiyyətdə olub, onların start-up layihələri və ideyalarının həyata keçirilməsinə dəstək olacağam.

● **Bu qərarınızı ailəniz necə qarşıladı?**

● Onlar mənə çox həyəcanlı, sevinclidirlər. Atam birinci Qarabağ mühazirəsinə iştirakçı olub. Gənədə hərbi şəhərcikdə yaşayırdıq. Xaricdə yaşadığım müddətdə də hər zaman vətənpərvərlik hissim yüksək olub. Atam hər gün Xankəndi ilə bağlı hekayələrini danışır, küçələrini izah edir, xəritədə şəkllərini göstərir. Qısa müddətdə ailəmlə birlikdə Xankəndinə köçəcəyik. Hazırda nəinki ailəm, bütün nəslimiz bunu bayram edirik.

Orxan Abdullayev: “Yeddi illik xaricdə təhsil turum məni ən azı 70-80 professorla qarşılaşdırıb və onların dərslərini müşahidə etmişəm. Bu təcrübələri Qarabağda tətbiq etmək şansı məni sevindirir”.

Almaniya, İtaliya, Macarıstan, İsveç, Litva və Polşada öyrənib, İspaniya, Yunanıstan, Braziliya, Tayvanda isə öyrəyib. Əməkdaşlığı, tətbiq etdiyi yeni təhsil metodları ilə əcnəbi müəllimlərə təlimlər keçib, innovativ düşüncələri ilə onları təəcibləndirib. Deyir ki, yeddi illik təhsil müddətində qarşılaşdığı 70-80 professordan öyrəndiklərini bu gün Qarabağ Universitetində tətbiq etməyə gəlib.

Müsaibimiz Qarabağ Universitetinin Pedaqoji fakültəsində assistent vəzifəsinə təyin olunan Orxan Abdullayevdir.

BETT MUKAFATINI QAZANAN İLK AZƏRBAYCANLI

Orta təhsilini Gəncədə alıb, bakalavr təhsilini Azərbaycan Dillər Universitetində ingilis dili müəllimliyi ixtisası üzrə davam edib. 2017-2019-cü illərdə Almaniyanın Johannes Mainz Guttenberg Universitetində sosiolingvistik və çoxdillilik ixtisası, 2019-2021-ci illərdə Romanyın La Sapienza Universitetində isə ingilis və Anqlo-Amerikan tədqiqatları üzrə iki magistr təhsili alıb. Həmçinin, 2021-2023-cü illərdə Hökumətlərarası Təqəüd Proqramı (HTP) çərçivəsində Macarıstanın reytingli Eötvös Lorand Universitetində təhsil elmləri proqramı təhsil texnologiyaları ixtisası üzrə magistr proqramını bitirib. Hazırda HTP çərçivəsində Eötvös Lorand Universitetində təhsil texnologiyaları üzrə doktorantura təhsili alır. “Sünni intellekt və onun təhsildə istifadəsi” üzrə tədqiqat işləri aparır. O, təhsildə texnologiyalar və sünni intellekt mövzularında mühazirələr deyib, ELTE Universitetində professor köməkçisi və tədqiqatçı olaraq çalışıb. Özünü dünyanın ən qədim xarici dil hazırlığı mərkəzi olan Berlitz-də ingilis dili müəllimi kimi də snayıb. Gənc alim həm də BETT mükafatını qazanan ilk azərbaycanlıdır. Onun dörd layihəsi Londonda keçirilən BETT yarışmasında dörd kateqoriya üzrə finalçı olub, “Təhsildə ən yaxşı sünni intellekt” mükafatını qazandı. Bununla yanaşı, Böyük Britaniyanın Konsulluğu tərəfindən həyata keçirilən Xaricdə Təhsil Agenti kursuna qatılıb.